
ANKARA'NIN "VANA" HESABI BAĞDAT'TAN DÖNDÜ

21.11.2017

T24, 20 Kasım 2017 Akdoğan Özkan

Hatırlanacağı gibi, 2 Ekim tarihli yazımda Ankara Kürt petrolünün vanasını elinde tutmanın stratejik bir ayrıcalık olduğunu düşünüp rahatlatıyor kendisini belki ama, biri onlara Orta Doğunun hızla değişen dinamikleri içinde bir vananın, hele de 45 milyar varillik petrol rezervine sahip olmanın yanında bir detay olduğunu söylemeli demiştim.

Kasım ayındaki gelişmelerle o detay da tarih sahnesinden siliniverdi. Zira Irak yönetimi Türkiyenin Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) ile yaptığı anlaşma sayesinde elinde tuttuğunu düşündüğü Kerkük- Ceyhan boru hattının vanasını boşa çıkardı. Daha doğru bir şekilde ifade etmek gerekirse, bağımsızlık referandumuna tepki göstererek Kürdistan Bölgesel Yönetiminin elindeki petrol kuyularına el koyan Bağdat yönetimi, Kerkük petrolünün rotasını Türkiyeden İrana çevirdi.

Reutersin konuya ilişkin 14 Kasım tarihli haberine bakılırsa, İran ile Irak arasında varılan yeni anlaşma sayesinde Kerkük ham petrolü ilkin tankerlerle İrandaki rafinerilere taşınacak ve bu ülkeye değeri günde 1 milyon dolar tutarında 15 bin varil ham petrol akacak. Irak yetkililerinin verdiği bilgilere göre, bu rakam bir süre sonra 60 bin varile yükselecek.

Tabii bunlar pek büyük rakamlar değil. Ancak hedefin çok daha büyük olduğu anlaşılıyor. İran-Irak Ticaret Odasının İranlı Genel Sekreteri Hamid Hüseyinin verdiği bilgiye bakılırsa, Tahran yönetimi iki ülke arasında günlük 650 bin varil ham petrol taşıyacak bir boru hattı inşa etmek istiyor. Bu amaçla iki ülke arasında geçmişte varolan ama atıl kalan eski boruhattının diriltip geliştirilmesi sağlanacak. Hattın hayata geçmesiyle de Irak ham petrolü bu güzergâh üzerinden önce İranın Kirmanşah bölgesindeki rafinerilere, oradan da Körfeze taşınarak dünyaya ihraç edilecek. Böylece Türkiye bypass edilmiş olacak.

Reutersin haberi bu gerçeği hatırlatan şu yorumla sona eriyor: Boruhattı ham petrolü Kuzey Iraktan Türkiye ve Akdeniz kanalıyla taşıyan mevcut ihracat rotasını ikâme edecek ve Ankaranın Avrupanın

enerji hubı olma ümitlerine de darbe indirecek

Bilindiği gibi, Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) -merkezi Irak yönetiminin tüm itirazlarına rağmen- 2014te Kuzey Irak petrolünün Türkiye üzerinden Akdenize taşınması doğrultusunda Ankara ile anlaşmaya varmıştı ve sistem buna göre çalışıyordu. Ama şimdi öyle anlaşıyor ki, Ortadoğunun epeydir anlamlı bir stratejik derinlik çizemediğimiz kaygan zemininde, Erbil savaşı kaybedince, biz de kaybetmiş sayıldık (!)

Bu arada Tahran yönetimi, KBY petrolünün İran toprakları üzerinden dünya pazarlarına açılması yönünde uzun süredir istekli görünüyor ve Ankara ile Erbilin arası ne zaman limonileşse, Barzaniye bu konuda tekliflerde bulunuyordu.

Barzaniyi Tahran yönetiminin de desteğiyle safdışı bırakan son gelişmeler İranın Irak Savaşında Bağdat yönetimi lehinde giriştiği serüvenin de ödülü gibi duruyor.

Irak Kredi Bankasının Yönetim Kurulu üyesi olan, Ortadoğu sermaye piyasaları konusunda çeyrek yüzyıllık deneyime sahip Ahmed Tabakçalının aktardığı bilgilere bakılırsa, Irak İran ile arasındaki eski boruhattının yeniden işler hale getirilmesi için BPy'e bir teklif götürdü bile. Tabakçalının Irak ekonomisi ve güvenliği ile ilgili analiz yazılarının yer aldığı web platformu Iraq in Context için kaleme aldığı 3 Kasım 2017 tarihli değerlendirmesine göre, BP de bu teklife olumlu yanıt verdi.

Bu projelerin gerçekleşmesi için hem siyasi hem de ticari bir dizi anlaşmalar imzalanması gerektiği unutulmamalı. Fakat nihayetinde niyetler hayata geçer de, Bağdat yönetimi petrol ihracatında İran ile beraber yürürse, Ankaranın Kerkük petrolüne yönelik planları da boşa çıkmış olacak.

Tabii bu gelişmenin bölgede sadece Ankaranın bypass edilmesi anlamına gelmediği açık. Bu, savaş sahasında müttefiki olarak konumlandığı Bağdat yönetiminin İran ile yakınlaşmasını önleme konusunda başarısız kalan Washington yönetimi için de (Suudi Arabistan için de) epeyce nahoş gelişme.

Rusların da bu gelişmeyi nasıl karşılayıp yanıt vereceği şimdilik bir soru işareti. Hatırlanacağı gibi, Kürt petrolünün altyapısını geliştirmeye uzun süredir talip olan Rus petrol devi Rosneft, Şubat - Ekim 2017 arasında KBY ile son derece kapsamlı ve 20 yıla yayılan uzun vadeli anlaşmalar imzalamıştı. Ruslar bu hatta 1,8 milyar dolarlık yatırım yaparak kapasitesini günlük 700 bin varilden 1 milyon varile çıkarma taahhüdünde bulunmuşlardı. Bu anlaşmalar ile Rusya bir anlamda KBY petrol boruhattının yüzde 60'ına sahip hale geçiyordu. Kürt petrol ve doğalgazının denetimi artık Ruslarda denebilirdi.

Pratikte Kerkükün el değıştirmesi anlamına gelen son gelişmeler ışığında bu anlaşma ve yatırım planları bir anda boşa çıkmış oldu. Gerçi Rosneftin bölgede hâlâ oynayacağı çok önemli roller var. Özellikle Kuzey Iraktaki doğal gaz rezervleri söz konusu olduğunda. Zira Rosneft, Irak Kürdistanındaki doğal gaz boru hattına 1 milyar doları aşan bir yatırım yapma konusunda bu yılın Haziran ayında Erbil yönetimi ile anlaşmıştı. Tarafların Petersburgda imzaladığı projeye göre, Rosneft Irak Kürdistanında 2020de yıllık 30 milyar metreküp doğal gaz taşıma kapasitesine sahip olacak bir doğal gaz boru hattı inşa edecekti. Proje, Yap İşlet Devret modeliyle hayata geçirilecekti. Rosneftten Eylül ayının 18inde yapılan basın açıklamasına bakılırsa, boru hattı sadece Kürdistan bölgesinin doğal gaz ihtiyacını karşılamayacak, ilerleyen yıllarda Türkiyeye ve Avrupa pazarlarına da doğal gaz sağlayacaktı.

Bu, Türkiye için son derece önemli. Zira, Türkiyenin her yıl ihtiyaç duyduğu doğalgaz miktarının 50 milyar metreküp olduğunu, mevcut uzun vadeli doğal gaz sözleşmelerimizin 4-9 yıl içinde sona ereceğini, ayrıca gaz talebimizin 2030da 70 milyar metreküpe ulaşacağını, dolayısıyla ilave 20 milyar metreküp bulmamız gerektiğini unutmayalım.

25 Ekim 2015 tarihli ve Suriyede 2011 Yılından Bu Yana Aslında Ne Oldu başlıklı yazımda, doğal gaz boru hattı savaşını Suriye Savaşının sebeplerinden biri olarak göstermiş ve şöyle demiştim:

Şam yönetimi, 2009 yılında Katarın kuzeyindeki off-shore doğal gaz sahasından başlayıp Suudi Arabistan – Ürdün – Irak ve Türkiye üzerinden Avrupaya doğalgaz sağlayacak bir boru hattı önerisini reddetti. 2011 yılında da tercihini İranın Güney Pars havzasından başlayacak olan ve Irak ile Suriye üzerinden Akdenize, oradan da Avrupaya ulaşacak bir boruhattından yana yaptığını açıkladı. Bu, İranın Akdenize ulaşması ve bölgedeki nüfuzunun artması demektir. (...) İran birilerine göre artık çok oluyordu.

Ve bir ders verilmesi gerekiyordu!

Ancak İrana hayatının dersini vermek için girişilen ve 6 yıldır süren savaşın nihayetinde nasıl bir şekil aldığı belli. Suriye ve Irak savaşları İranın nüfuzunu kıran değil güçlendiren bir işlev yüklenmiş oldu.

Bakın, 2011 tarihli söz konusu İran – Irak doğal gaz boruhattı projesi yıllık 40 milyar metreküplük bir kapasiteden söz ediyordu. Şimdi yukarıda da sözünü ettiğim gibi, 30 milyar metreküplük bir başka doğalgaz boruhattı kapasitesinden ve bunun Türkiye üzerinden Avrupaya ulaştırılmasından söz ediyoruz.

Ve aslında gaz ihtiyacının yüzde 35ini Rusyadan temin eden Avrupanın bu ÷lkeye bağımlılığını azaltmaya imkân tanıyacak Rusya kaynaklı olmayan bir doğal gaz boruhattı altyapısını ıııı yaman bir çelişkidir ki- Rusyanın kontrol etmesinden...

Bir başka deyişle, bölgede İranın nüfuzu dengelenecekse bile, bu artık ancak Rusya ile mümkün olabiliyor, demek ki!

Hatta Rusyanın Suriyenin geleceğinde üstleneceğı rolün daha da büyük olacağı düşün÷ldüğünde, o 40 milyar metreküplük hattın bir ucunun da yarın öbürgün Roseneftin ilave bir yatırımıyla Türkiye üzerinden Avrupaya uzatılması söz konusu olabilir mi? Kim bilir, belki de!

Peki yani şimdi biz burada aynı hattın birer ucunu tutan İran ile Türkiyenin Rusya güvencesi ve Irak ile Suriye desteğıyle Avrupaya uzanmasından mı söz ediyoruz?

ABD ile Suudi Arabistanın Bağdat üzerinden tüm bu hesaplara engel olma çabalarına rağmen plan işliyorsa ve buna Pax Russica denmeyecekse, neye denir bilmiyorum!

Yine de kesin hüküm ve tanımlamalara yönelmeden enerji sahsında bundan sonraki gelişmelerin nasıl bir şekil alacağını bekleyip görelim.

Kaynak/Source: